

NAJPOZNATIJI SRBIN U AMERICI

Piše: Marko Lopušina

Amerikanac i Srbin, jedan je od najvećih modernih američkih pesnika. To je Dušan Čarls Simić. Rođen je 1938. u beogradskoj građanskoj porodici i u ovom gradu proveo je detinjstvo, i dane okupacije 1941-1945. Sa porodicom je početkom pedesetih emigrirao iz Jugoslavije i posle kraćeg boravka u Parizu doselio se 1953. u Sjedinjene Američke Države. Nastavak njegove biografije je tipično američki. Rano se odvaja od roditelja, počinje da radi najrazličitije poslove da bi se izdržavao, pored ostalog prodaje kravate, ispravlja čitulje i oglase u novinama, a za to vreme se vanredno školuje i kreće po umetničkim krugovima Njujorka i Čikaga. Danas živi u okolini Staforda, profesor je engleskog jezika na Univerzitetu u Nju Hempširu, oženjen je Amerikankom s kojom ima troje dece.

Objavio je više od desetine pesničkih knjiga, od kojih je ona pod nazivom "Svet se ne završava" dobila Pulicerovu nagradu 1990. Dobio je priznanje Gugenhajmoe i Mekarturove zadužbine i prevodilačku nagradu PEN-a. Preveo je na engleski gotovo sve važne pesnike i ostvarenja klasične i moderne srpske poezije i objavio ih u brojnim pojedinačnim zbirka-ma i antologijama. Prvi je Srbin član američke Akademije umetnosti. Drugi Srbin američki akademik, Mihajlo Pupin, bio je član Akademije za nauku.

Kada smo se sreli nedavno u SAD morali smo da ga pitamo kako je kao Srbin doživljavao građanski rat u SFRJ i propast Srbije?

- To je za mene bilo veoma uzbudljivo. Učestvovao sam direktno u srpskoj borbi, jer sam pisao u američkim novinama stalno o događajima u bivšoj Jugoslaviji. Pisao sam i za razne nemačke novine, za "Frankfurte alemanje cajtung" i taklo sam stalno pratio te istorijske događaje. Oni su u meni probudili srpstvo, jer ja sam u SAD živeo sa roditeljima, koji su govorili da su Jugosloveni. Sa nestankom SFRJ nestalo je nešto i od tog jugoslovenstva. Začudujuće je lepo da danas postoji Srbija. To mi se strašno sviđa.

NE POZNAJEM EMIGRACIJU

Kakav ste osećaj imali u Beogradu, u koji ste sredinom oktobra došli posle 24 godine pauze?

- Čudno, ali nekako ne osećam se kao da

Uvaženi pesnik, profesor iz Staforda, danas je cenjeni književnik u SAD i svetu. Prvi je Srbin član američke Akademije umetnosti. Drugi Srbin američki akademik je Mihajlo Pupin, koji je bio član Akademije za nauku.

dvadeset četiri godine nisam bio ovde. Možda zato što stalno pratim šta se ovde događa. Mislim, Srbin sam, i sad evo među Srbima sam (smeh). Ali uvek sam šokiran kada dođem u svoj stari kraj, na Palilulu, oko ulice Majke Jevrosime, Takovske, jer mi sve to nekako izgleda manje i manje. Tako je bilo i kad sam bio 1972. i 1982. Stari kraj mi izgleda sve manji i manji. I to me uvek strašno uzbudi. Danas sam šetao ulicom Majke Jevrosime, i, što je zanimljivo, setio sam se mnogih stvari o kojima odavno nisam razmišljao. Odrastao sam u ulici Majke Jevrosime, išao sam u školu u Dečanskoj ulici, pa kasnije u Drugu mušku gimnaziju, i često sam obilaznim ulicama išao u školu, jer su tu bile razne bande koje su međusobno ratovale i koje je trebalo izbegavati. I danas dok sam šetao, sa čuđenjem sam shvatao da se, i posle toliko godina, sećam svake kapije u tom kraju, i koliko brzo se koja zatvarala kada si morao da pobegneš kroz njih, i koliko je uopšte bilo komplikovano da se onda ode u školu.

Koliko Vam je bliska srpska kolonija u Americi, koja je začeta pre skoro 200 godina?

- Vrlo malo sam se družio sa našima. Ja skoro da ne poznajem našu emigraciju u SAD. Jer, kad sam bio mlad, preko mojih roditelja sam u Čikagu i Njujorku bio deo srpske kolonije, ali kada su mi roditelji umrli, ja sam se totalno amerikanizovao i prestao da posećujem srpska mesta, kako se to ovde kaže.

Ipak, govorite odlično srpski?

- Srpski mi je dobar zbog čitanja i praćenja srpske literature. I zato jer u svom okruženju imam još dva ili tri prijatelja iz Srbije, koji su došli u SAD pre 15 godina. Mene ni Amerika ne doživljava kao Srbina. Vrlo retko se dešava da u medijima ili neciklopedijama o meni napišu da sam srpsko-američki pesnik. Taj prefiks 'srpski' pored mog imena Amerikanci vrlo, vrlo retko stavljaju. Amerikanci me stalno pitaju zašto sam počeo da pišem na engleskom. Odgovor je vrlo prost, kad sam bio u gimnaziji, jedan moj prijatelj Amerikanac mi je pokazao svoje pesme. Devojke su zbog tih pesama oko njega stalno kružile. Pomislih onda da probam to i ja, na negleskom, naravno. Posle je poezija postala moja opsesija i moj život. Nisam to planirao tako, ali je tako ispalo.

Govorili ste jednom prilikom o uticaju koji je srpska poezija i tradicija imala na Vas?

- Imala je. Sad već manje. Šezdesetih godina bio sam jako zainteresovan za američkog pesnika Teodora Retkea, koji je koristio američki folklor, na način na koji je Vasko Popa skupljao srpski folklor u svojim čuvenim antologijama Zlatna jabuka ili Ponoćno sunce. U to vreme sam i upoznao Popu, koji je tada bio u punoj snazi, i postali smo vrlo bliski. On mi je

puno govorio o narodnoj tradiciji, pod njegovim uticajem uvideo sam njenu vezu sa nadrealizmom, i sve to jako zavoleo. Taj period jeste za mene kao pesnika bio veoma važan, ali više se time ne bavim.

TEŠKI PESNICI

Kao prevodilac dosta srpskih pisaca iz otadžbine ste približili Amerikancima. Kako Vam je to uspevalo?

- Vrlo teško, jer pesme nisu lake za prevod. Pesnici koji su ukorenjeni u svom originalnom srpskom jeziku su vrlo teški da se prevedu. Pesme Novice Tadića su vrlo teške, pošto su više igra reči, nego ispisana rečenica. Ima pesnika koji su toliko precizni, toliko čistog jezika, da čovek ne može da nađe ekvivalent za njihove reči u drugom jeziku. Takav je Vasko Popa i Momčilo Anastasijević, koje sam ja probao da prevedem.

Objavili ste u Njujorku knjigu svojih sećanja "Zastrašujući raj", koja je, iako se odnosi na život u Srbiji, jako dopala Amerikancima?

- To jeste neka vrsta memoara koja se završava kad sam imao 22 godine. Rodio sam se u strašnom vremenu, u porodici koja je bila strašno duhovita. Humor moga strica i dede, i strahote rata ostali su u meni povezani, što se vidi u mojim pesmama i esejima. Jednog dana ću nastaviti da pišem svoja sećanja, ali ne znam kada. Trenutno radim teme koje me više interesuju. Pišem za "Njujork tajms" eseje o književnosti, filmu, umetnosti, politici, fotografiji.

Voleli ste Dikinsonu i Vilijamsa. Ko su Vaši prijatelji među američkim pesnicima?

- Prijatelji su mi Mark Streb, Čarls Rajt i Džon Ešburi. To su ljudi sa kojima se družim, mada znam i mnogo drugih. Mark Streb je dolazio u Vršac, čak je napisao i pesmu o tom gradu. Imam kontakte i sa srpskim pesnicima, Novicom Tadićem, Radmilom Lazić i Milanom Đorđevićem. Niko u Americi ne piše kao Novica Tadić. To što on piše je jako uzbudljivo.

Šta je to što trenutno zaokuplja Vašu pažnju? Neka pesma, sećanje, knjiga?

- U rukama imam prvi primerak "Đavoljeg ručka", odabranih pesama Aleksandra Ristovića, koje će "Faber i Faber" objaviti sledećeg meseca u Londonu. Prevodio sam Ristovića pre desetak godina i mnogo manji izbor je objavljen ovde u Sjedinjenim Državama. Mislim da je Ristović veliki pesnik.

PESME I POLITIKA

Pisati i živeti u Americi podrazumeva multikulturalnost.

- Ne mogu da zamislim život bez svojih prijatelja Italijana, Iraca, Jevreja, Kubanaca, Arapa, Kineza, Afroamerikanaca. Tako je to kada živite u gradu kakav je Njujork. Jedne večeri izađete na večeru u vijetnamski restoran sa ženom iz Teksasa, sledeće se u brazilskom noćnom klubu družite s

Norvežaninom iz Minesote i tako dalje. Nije čudo što nacionalisti mrze gradove. Neko ko je odrastao u "melting potu", nikada neće tvrditi da je njegova kultura superiornija od ostalih.

Ima li poezija nacionalnost ili je to oznaka koja podrazumeva tradiciju bez ikakvih ideoloških konotacija?

- Odgovor je i da i ne. Američka poezija se razlikuje od britanske ili francuske. Mnogo toga doprinosi toj različitosti: jezik, istorija, literarna tradicija, religija, veličina zemlje, klima itd. Istovremeno, pesnici su "mondijalisti". Nastojimo da prenosimo svoje uticaje preko svih granica, u raznim kulturama. Moj pokojni prijatelj Ivan Lalić je nesumnjivo srpski pesnik, ali bi njegova poezija bila nezamisliva bez Halderlina, Rilkea ili Kavafija... Sve to, naravno, nema nikakve veze s takozvanom "patriotskom" poezijom. Uz nekoliko izuzetaka, to je najgora vrsta pesništva bilo gde u svetu.

Koliko je poezija popularna u Americi?

- Amerika je čudna zemlja, jer u njoj poezija nije nikad bila posebno popularna. I danas se poezija dosta čita, ali nijedan pesnik u SAD nije mogao da živi od svojih knjiga, tako da su pesnici zaposleni kao profesori. Ja sam bio profesor na Majls fakultetu, ali sam sada u penziji. Tako je lakše živeti i imati vremena da pišeš. Postoje pisci iz Srbije koji su poznati u Americi. Amerikanci vole Vaska Popu, Aleksandra Ristovića, a u poslednje vreme sve više govore i o Radmili Lazić. Oni su promotori srpske kulture, ali i srpskog naroda. Od njihove reči ne zavisi mnogo, ali ona može da doprinese mnogo čemu, na primer stvaranju lepše slike o srpskom narodu.

Koliko politika može da utiče na poeziju da se nametne Vama i Vašim kolegama?

- Mnogi veliki pesnici vezali su politiku za svoje stvaralaštvo. Politika je moja neiscrpana inspiracija. Jer, sve što mi se dogodilo u životu, zapravo, jeste vezano za politiku. Uvek kažem da nije bilo Staljina i Hitlera, nikad ne bih bio tu gde sam sad. Oni su najviše uticali na prekretnicu u mom životu. Oduvek me je mnogo zanimalo šta se događa na svetskoj političkoj sceni i to je na neki na?in postalo deo mog stvaralaštva. To što ja pišem o politici, ne garantuje da je ona dobra inspiracija, niti da svaki pesnik mora da piše političku poeziju da bi bio dobar. Ne mora, čak, da ima ni jasno definisane političke stavove.

Kakav je uticaj političkih zbivanja u SAD na pesnike i njihovu poeziju?

- U stvari mi, Amerikanci, mislimo da je celo čovečanstvo pod našom kapom. Mnogi američki političari su uvereni da je to tako. Amerikanizacija je jedna svetska ideja, koja prolazi svuda u svetu, sem u samoj državi. Sami Amerikanci mnogo skromnije gledaju na svoju naciju.

Nastavak na sledećoj strani